

מדת בדת

לעיני מרן ר' נתן צבי בן ר'

משה פינקל צוק"ל
הערות
והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 240 פרשת משפטים תשע"ז

בבא בתרא לג-לט

מוציאים מידו ומה שר' חייא אמר שאינו נקרא גולן היינו שאינו יכול לקיים השבה.

ר' אבא אומר שאם המוכר העלה לו על כתפיו סל פירות יש לו חזקה מיד, ואמר רב זביד שאם יטען לפירות הורדתי נאמן ודוקא תוך ג' אך לאחר ג' יש לו חזקה, ורב אשי מקשה שאם הוריד אותו לפירות יותר מג' שנים מה יכל המערער לעשות אמר לו רב כהנא שיכל למחות בו שאם לא כן במשכו של סורא שכותבים בגמר שנים הללו תצא קרקע זו בלי כסף אם יכבוש אצלו את שטר המשכון ויטען לקוחה היא בידי מה יעשה האם יתקנו חכמים תקנה שיבא בה לידי הפסד אלא שהיה לו למחות.

רב יהודה אומר בשם שמואל שישראל שבא מחמת עכו"ם הוא כעכו"ם שכמו שאין לעכו"ם חזקה אלא בשטר כך לקונה מעכו"ם אין חזקה אלא בשטר, ורבא אומר שאם אומר ישראל,

דף לו אני ראיתי שאותו עכו"ם אמר לי שקנה ממך נאמן אך קשה איך יתכן שדבר שהעכו"ם עצמו לא נאמן ואילו ישראל הבא מכוחו נאמן, אלא יש לומר בדברי רבא שאם אמר ישראל הזה בפני קנאה העכו"ם ממך ומכר לי נאמן במיגו שיכל לומר אני קניתי ממך.

עוד אמר רב יהודה שמי שאוחז מגל וחבל ואומר אלך ואגדור את דקלו של פלוני שמכרה לי נאמן שאדם לא חצוף למכור דקל שאינו שלו.

עוד אמר רב יהודה שמי שאכל אחרי הגדירות שעושים לחיות הבר אינו חזקה שהמערער אומר ממילא כל מה שהוא זורע אוכלים העורדים.

עוד אמר רב יהודה שאם אכלה ערלה אינו חזקה וכן שנינו בברייתא שאם אכלה ערלה שביעית וכלאים אינו חזקה.

רב יוסף אומר שאם אכלה שחת אינו חזקה כיון שאינו אוכל כדרך בני אדם ולכן לא חשש למחות בו, ורבא אומר שבבקעת מחוזה אכילת שחת היא חזקה שדרכם לקצור עבור בהמותיהם הרבות.

ר"י אומר שקרקע תפתיחא שהיא מלאה בקעים אינו חזקה וכן אם זרע כור וקצר כור אינו חזקה שלא חשש למחות כשאין למחזיק רווח, ואנשי ריש גלותא לא מחזיקים בהם שמתוך עשירותם אינם מוחים על המחזיק בנכסיהם והם לא מחזיקים בנו כי יראים למחות בהם.

יש להקשות איך אומרת המשנה שיש לעבדים חזקה הרי ר"ל אמר שאין לגודרות שהולכים מעצמם חזקה רבא מבאר שר"ל אמר שאין חזקה מיד כשאר מטלטלין אך יש חזקה בג' שנים, רבא אומר שלקטן המוטל בעריסה יש חזקה מיד לכאורה זה פשוט יש לומר שמדובר שיש לו אם ולא אומרים שאמו הכניסה אותו, קמ"ל שאם לא שוכחת את בנה.

היו עיזים שאכלו שעורים קלופות בנהרדעא ובעל השעורים תפס את העיזים וטען שאכלו הרבה אמר אביו של שמואל שנאמנים לטעון עד כדי דמיהם במיגו שיכולים לומר לקוחים הם בידי, אך קשה שר"ל אמר שאין לגודרות חזקה יש לומר שבעיזים שמסורות לרועה יש חזקה מיד אך קשה הרי בבוקר ובערב הן הולכות לבדן לרועה יש לומר שבנהרדעא מצויים ישמעאלים ונותנים ליד הרועה ואינן הולכות לבדן.

ר' ישמעאל אמר במשנה ג' חדשים בראשונה ור"ע אמר חודש אחד ולכאורה נחלקו שלר' ישמעאל ניר אינו חזקה ולר"ע ניר הוא חזקה, אך יש לדחות שאם ניר הוא חזקה לר"ע עמוד ב א"כ מספיק אפילו יום אחד אלא ודאי לכו"ע ניר אינו חזקה ונחלקו שלר' ישמעאל צריך גמר של כל התבואה ולר"ע מספיק אפילו מעט פירות.

שנו בברייתא שניר הוא חזקה ויש אומרים שאינו חזקה ואמר רב חסדא שהיש אומרים הוא רב אחא ששנינו שאם רק חרש שנה זורע שני שנים או שחרש שני שנים זורע שנה אחת אינו חזקה ור' אחא סובר שהוא חזקה ור' אחא אמר שהוא שאל את כל גדולי הדור והם אמרו שניר הוא חזקה, רב ביבי שאל את ר"נ מה טעמו של הסובר שניר הוא חזקה אמר ר"נ שאדם לא עשוי לשותק כשחורשים את שדהו, והטעם של החולקים שהוא אומר אדרבה כל קיסמי המחרישה יכנסו בקרקע.

בני פום נהרא שאלו את ר"נ בן רב חסדא אם ניר הוא חזקה אמר להם שר' אחא וכל גדולי דורו אמרו שניר הוא חזקה אמר ר"נ בר רב יצחק

דף לג רבה בר שרשום החזיק בקרקע של יתומים במשכון והיה לו על אביהם חוב נוסף והוא טען אם אחזיר את הקרקע אחר שאוכל את שני המשכון לא אוכל לגבות מהם כי יתומים נפרעים רק בשבועה אלא אכבוש את שטר המשכון ואוכל כשיעור המעות ויש לי נאמנות במיגו שיכולתי לומר לקוחה היא בידי, אמר לו אב"י אינך יכול לומר לקוחה היא בידי כיון שיש עליה קול שהיא קרקע של יתומים אלא תחזירנה להם וכשיגדלו תדון אתם על החוב.

קרובו של רב אידי בר אבין נפטר והשאיר דקל ואמר רב אידי אני הכי קרוב ואדם אחר אמר אני קרוב יותר והחזיק בה ובסוף הוא הודה שרב אידי קרוב יותר ורב חסדא העמיד בידו, אמר רב אידי שיחזיר לו גם את הפירות שאכל מתחילה אמר לו רב חסדא האם עליך אמרו שאתה אדם גדול הרי אתה סומך עליו וכשהוא אכל הוא עצמו אמר שהוא קרוב יותר, אך אב"י ורבא סוברים שכיון שהודה שרב אידי קרוב יותר א"כ יחזיר את הפירות.

עמוד ב אם שנים דנו וכל אחד אמר שהשדה של אביו ואחד הביא עדים שהיתה של אבותיו והשני הביא עדים שהחזיק ג' שנים אמר רב חסדא שנאמן המחזיק במיגו שיכל לומר ממך קניתי ואכלתי שני חזקה, ואב"י ורבא סוברים שלא אומרים מיגו במקום עדים.

אדם אחד תבע את חבירו מה אתה עושה בשדה זו אמר לו ממך קניתי ואכלתי שני חזקה אך הוא הביא עדים רק על ב' שנים אמר ר"נ שהקרקע חוזרת ויחזיר גם את הפירות, ורב זביד אומר שאם הוא טען שירד לפירות נאמן, כמו שאמר רב יהודה שאדם שמחזיק מגל וחבל ואמר אלך ואגדור לדקל של פלוני שמכרה לי נאמן, שאדם לא חצוף לגדור דקל שאינו שלו, כך אצלינו אינו חצוף לאכול פירות שאינם שלו אך לגבי הקרקע אינו נאמן כי אומרים לו הבא את השטר, ולגבי הפירות אין טענה הבא את השטר כי לא עושים שטר לפירות.

אדם אחד אמר לחבירו מה אתה עושה בשדה זו אמר לו ממך קניתי ואכלתי שני חזקה והביא עד אחד שאכלה ג' שנים, ותלמידי אב"י סברו לומר שזה כמו המקרה של נסכא של ר' אבא שאדם אחד חטף נסכא מחבירו ובא לר' אמי ור' אבא ישב לפניו והוא הביא עד אחד שהוא חטף ממנו אמר לו אכן חטפתי אך את שלי חטפתי,

דף לד אמר ר' אמי איך ידונו בזה הדיינים הרי אין לומר שישלם שהרי אין לו שני עדים ואי אפשר לפטרו כי יש עד אחד שהוא חטף ואינו יכול להשבע שהרי החוטף הוא כגזלן שאינו נאמן בשבועה, ואמר ר' אבא שהוא מחויב שבועה שאינו יכול להשבע ומשלם, ואב"י מקשה שאינו דומה כי שם העדים באו לחייבו ואילו היה בא עד נוסף הוא היה משלם, אך אצלנו אם היה מגיע עד נוסף על החזקה הקרקע היתה עומדת בידו, ורק במקרה שהיה עד אחד על ב' שנים ולגבי הפירות זה דומה לדין של נסכא של ר' אבא.

עמוד ב שני אנשים דנו על ספינה וכל אחד אמר שהיא שלו ואחד מהם אמר לב"ד שיתפסו עד שיביא עדים שהיא שלו רב הונא אומר שתופסים עבורו ורב יהודה אומר שלא תופסים עבורו, אח"כ הלך ולא מצא עדים והוא אמר שיוציאו וכל מי שיתחזק יתפוס אותה, רב יהודה אומר שלא מוציאים ורב פפא אומר שמוציאים ולהלכה לא תופסים ואם תפסו לא מוציאים.

אם אחד אמר שהקרקע של אבותיו וכך אמד השני אמר ר"נ שכל מי שמתחזק ותפוס מעמידים בידו, אך יש להקשות מה זה שונה מהדין של שני שטרות מתנה על קרקע אחת שכתובים בזמן אחד,

דף לה שרב סובר שיחלוקו ושמואל סובר שעושים שודא דדייני למי שנוטה לב הדיינים שנתן לו, יש לומר ששם אי אפשר לעמוד על הדבר למי נתן אך כאן יתכן שיבואו עדים של מי היא,

אך יש להקשות מה זה שונה מהדין של מחליף פרה בתמור וילדה או מי שמכר שפחתו וילדה והמוכר אומר שהילדה היתה קודם הקנין והקונה אומר שילדה אחר הקנין, והמשנה אומרת שיחלוקו עמוד ב יש לומר ששם יש לכל אחד דררא דממונא צד ממון שאכן שילדה בשלו או בשלו לכן יחלוקו אך כאן אם היתה של אחד היא לא היתה של השני, ונהרדעי אמרו שאם אחד מהשוק יבא ויחזיק בה לא יוציאו מידו שר' חייא שנה שגזלן של רבים אינו גולן, ורב אשי אומר שודאי

וכי גדולה היא למנות אנשים גדולים הרי רב ושמואל אמרו בבבלי ור' ישמעאל ור' ע"כ בא"י אמרו שנינו אינו חזקה והיינו ר' ישמעאל ור' ע"כ של משנתנו, ורב, שרב יהודה אמר משמו שהמשנה היא כדעת ר' ישמעאל ור' ע"כ אך חכמים סוברים שאין חזקה עד שיהיה ג' שנים מיום ליום והיינו למעט ניר, ושמואל, שאמר רב יהודה משמו שמשנתנו כר' ישמעאל ור' ע"כ אך לחכמים אין חזקה עד שיגדור ג' גדירות ויבצור ג' בצירות וימסוק ג' מסיקות ואמר אביי שהחילוק בין רב ושמואל הוא בדקל צעיר שטוען ג' פעמים בפחות מג' שנים שלשמואל יש חזקה ולרב דוקא ג' שנים שלימות.

אביי אמר שמו"י ישמעאל יש לדייק לרבנן שאם היו לו שלושים אילנות ממטע עשרה בבית סאה שאם אכל עשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו יש לו חזקה

דף לו שהרי ר' ישמעאל אמר שבפרי אחד יש חזקה לכל הפירות כך לרבנן האכילה בחלק מהעצים נחשבת חזקה גם לגבי שאר העצים וכל זה כשלא הוציאו פירות אך אם הוציאו פירות ולא אכל אין זה חזקה כי לכן לא חשש למחות בו, והנ"ל יהיה חזקה דוקא כשהעצים מפוזרים אך אם הם במקום אחד אין חזקה לשאר השדה.

רב זביד אמר שאם שני לקוחות החזיקו בקרקע ואחד החזיק באילנות והשני החזיק בקרקע זה קנה קרקע והשני קנה אילנות ורב פפא מקשה א"כ לבעל האילנות אין כלום בקרקע א"כ יאמר בעל הקרקע לבעל האילנות עקור אותם מהקרקע שלי אלא אמר רב פפא שהמחזיק באילנות קנה אילנות וחצי קרקע והשני קנה חצי קרקע.

פשוט שאם מכר קרקע ושייר לעצמו אילנות יש לו חלק בקרקע ואף לר"ע שסובר שמוכר בעין יפה מוכר זה דוקא לגבי בור ודות שאינם מכחישים בקרקע אך אילנות שמכחישים בקרקע **עמוד ב** המוכר שייר לעצמו בקרקע שאם לא כן יאמר בעל הקרקע עקור את האילן, ובמקרה שמכר אילנות והשאיר לעצמו קרקע זה תלוי במחלוקת ר"ע ורבנן שלר"ע שהמוכר מוכר בעין יפה יש לבעל האילנות חלק בקרקע ולרבנן שאינם מוכר בעין יפה אין לבעל האילנות חלק בקרקע ואף לרב זביד שסובר לענין חזקה שלבעל האילן אין בקרקע זה דוקא לגבי שני לקוחות שאחד אמר לשני כמו שאין לי חלק באילנות כך אין לך חלק בקרקע אך לגבי מוכר סובר ר"ע שהוא מוכר בעין יפה ולרב פפא שאומר שלמחזיק באילן יש חלק בקרקע זה דוקא לגבי שני לקוחות שאחד אמר לשני כמו שלך מכרו בעין יפה כך לי מכרו בעין יפה אבל לגבי מוכר סוברים רבנן שהוא לא משאיר לבעל האילן כי הוא מוכר בעין רעה.

נהרדעי אומרים שאם אכל ל' אילנות רצופים בתוך בית סאה אינו חזקה כי אינם ראויים לקימם אלא לעקרם, ורבא מקשה א"כ איך יהיה חזקה בערוגה של אספסת שזה צפוף אלא סובר רבא שזה רק לגבי דין קנין בעל האילן בקרקע שאם מכר אילנות רצופים אין לו קרקע, אמר ר' זירא שזה כמו ששינונו שאם יש כרם נטוע במרחק של פחות מד' אמות סובר ר"ש שאינו כרם ולחכמים הוא כרם אלא שרואים את האמצעיים כאילו אינם.

נהרדעי אומרים שמי שמכר דקל לחבירו הוא קנה הקרקע בשוליו עד התהום,

דף לח ורבא מקשה שיאמר לו שזה כמו כורכום משוכח שמשאירים אותו אחר עקירה והיינו שהדקל הוא כאלו עקור ואחר שיגמור את הפירות יקח את העץ עמו ולא יטע אחר במקומו, ורבא סובר שקונה תחת האילן רק אם בא מחמת טענה שקנה במפורש גם את הקרקע, מר קשישא בר רב חסדא שאל את רב אשי שאם החזיק בכורכום שמניחים אותו בקרקע איך המוכר יוכל לסתור את החזקה, אמר רב אשי שהוא יכול למחות כמו לגבי משכנתא דסורא שמחזירים את הקרקע אחר שני המשכון והאוכל יכול לכבוש את שטר המשכון ולומר לקוחה היא בידי א"כ איך חכמים מתקנים דבר שבא בו לידי הפסד אלא שבעל הקרקע יכול למחות וכן בכורכום הוא יכול למחות.

משנה יש ג' ארצות לחזקה יהודה עבר הירדן וגליל, ואם בעל הקרקע ביהודה והחזקה בגליל או שהיה בגליל והחזקה היא ביהודה אינה חזקה עד שיהיה עמו באותה מדינה ור' יהודה סובר שמה שאמרו ג' שנים בחזקה זה כדי שבעל הקרקע יהיה באספמיא ויחזיק המחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא בשנה הבאה. **גמרא** לכאורה אם סובר ת"ק שמחאה שלא בפניו היא מחאה א"כ יהיה חזקה גם כשאחד ביהודה והאחר בגליל ואם מחאה שלא בפניו אינה מחאה גם כששניהם ביהודה לא יהיה חזקה ור' אבא בר ממל אמר בשם רב שאכן מחאה שלא בפניו היא מחאה והמשנה דברה בשעת חירות

והמשנה נקטה יהודה וגליל **עמוד ב** לחדש שסתם יהודה וגליל זה כשעת חירות.

רב יהודה אומר בשם רב שלא מחזיקים בנכסי בורח וכשאמר זאת לפני שמואל אמר שמואל וכי צריך למחות בפניו, ולכאורה יוצא שרב סובר שמחאה שלא בפניו אינה מחאה אך לעיל אמרנו שרב סובר שמחאה שלא בפניו היא מחאה, יש לומר שרב רק ביאר את דברי המשנה אך הוא עצמו סובר שמחאה לא בפניו אינה מחאה, וללישנא בתרא רב יהודה אמר בשם רב שמחזיקים בנכסי בורח וכשאמר זאת לפני שמואל הוא שאל שזה פשוט שהרי א"צ למחות בפניו אך יוצא שרב סובר שמחאה שלא בפניו היא מחאה והרי רב כבר אמר את זה לעיל יש לומר שהחידוש הוא שמחאה מועילה גם בפני שנים שאינם יכולים לומר לו, ורב ענן אמר בשם שמואל שמחאה מועילה רק בפני שנים שהם עצמם יכולים לומר לו ואם אינם יכולים לומר לו אינו מועיל אך רב סובר שזה מועיל כיון שלחבר יש חבר ולחבר של החבר יש חבר, ורבא אומר שהלכה לא מחזיקים בנכסי בורח אך מחאה שלא בפניו היא מחאה אך זה קשה מינה וביה שאם מועיל מחאה שלא בפניו מדוע לא יחזיקו בנכסי בורח, יש לומר שרבא דיבר בבורח מחמת עלילת רציחה שאינו יכול למחות כלל שלא ידעו שהוא כאן אך אם בורח מחמת ממוין יש חזקה כיון שמחאה שלא בפניו מועילה.

רב זביד מבאר שהמחאה היא שאומר בפני שנים פלוני גזלן הוא שהוא מחזיק את הקרקע שלי בגזלנות.

דף לט ובהזדמנות אתבע אותו לדין, ואם אמר אל תאמרו לו סובר רב זביד שאינו מחאה שהרי אמר להדיא אל תאמרו לו ורב פפא סובר שכוננת המוחה שלו לא תאמרו אך לאחרים תאמרו וזה מחאה שתגיע אליו מאחרים, וכן אם אמרו שומעי המחאה שלא יאמרו למחזיק סובר רב זביד שאינו מחאה שהרי אמרו שלא יאמרו לו ורב פפא סובר שכוננתם היא שהם לא יגידו לא אך הם יאמרו לאחרים והמחאה תגיע אליו ע"י אחרים, במקרה שאמר המזערע לא תוציאו כלל דיבור בענין סובר רב זביד שאינו מחאה שהרי אמר שלא יוציאו דיבור, ואם השומעים עצמם אמרו לא נוציא דיבור אמר רב פפא שאינה מחאה שהרי אמרו לא נוציא דיבור ורב הונא בר רב יהושע סובר שזה נקרא מחאה כיון שדבר שלא מוטל על אדם שלא לאמרו הוא אומר ולא נותן אל לבו שהוא התחייב לא לומר.

רבא אומר בשם ר"נ שמחאה שלא בפניו היא מחאה והקשה רבא ששינונו במשנתנו שר' יהודה אמר שג' שנים הם כדי שיהיה באספמיא וילך שנה ויחזיק שנה ויודיעוהו בשנה שאח"כ, ואם נאמר שמחאה שלא בפניו היא מחאה מדוע לו לבא הרי הוא יכול למחות במקומו, ויש לומר שר' יהודה אמר רק עצה טובה שהוא יבא לכאן ויקח את הקרקע ופירותיה, ולכאורה ממה שרבא הקשה לר"נ משמע שהוא עצמו סובר שמחאה שלא בפניו אינה מחאה והרי שינונו לעיל שרבא אמר שמחאה שלא בפניו היא מחאה, יש לומר שאחר ששמעה מר"נ הוא קיבל את דבריו.

ר' יוסי בן ר' חנינא פגש את תלמידי ר' יוחנן ושאל אותם האם ר' יוחנן אמר בפני כמה צריך למחות ר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שמחאה בפני שנים ור' אבהו אמר בשם ר' יוחנן שמחאה היא בפני ג' ולכאורה נחלקו בדברי רבה בר רב הונא שאמר שדבר שנאמר בפני שלשה **עמוד ב** אין בו לשון הרע למספרו כיון שממילא יתפרסם הדבר וא"כ הסובר מחאה בפני ג' לא סובר כדברי רבה ומי שאמר בפני ג' סובר כדברי רבה, יש לדחות שכולם סוברים כדברי רבה לגבי לשון הרע ונחלקו שהאומר מחאה בפני שנים סובר מחאה שלא בפניו אינה מחאה ולכן מוחה בפני ב' שזה עדות על המחאה והסובר מחאה בפני ג' סובר שמחאה שלא בפניו היא מחאה ולכן מוחה בפני ג' שאז זה יגיע למחזיק כדברי רבה, ועוד י"ל שלכו"ע מחאה שלא בפניו היא מחאה ונחלקו האם צריך עדות ולכן מספיק שנים או שצריך גילוי הענין שזה ע"י שלושה.

לגידל בר מניומי היה מחאה למחות ומצא את רב הונא וחייא בר רב ואת רב חלקיה בר טובי שהם יושבים וביקש למחות בפניהם ושנה אח"כ רצה למחות שוב אמרו לו אינך צריך כי רב אמר שאם מחה שנה ראשונה אינו צריך למחות יותר וללישנא בתרא חייא בר רב אמר מעצמו שאם מחה שנה ראשונה אינו צריך למחות יותר, ור"ל אמר בשם בר קפרא שיש למחות בסוף כל ג' וג' ור' יוחנן תמה וכי יש חזקה לגזלן ולכאורה הרי אינו גזלן אלא שאדם שהוא כגזלן אין לו חזקה ולכן א"צ למחות יותר מפעם אחת ויש לו לשמור את השטר. **בר קפרא** אומר שאם מערער שוב ושוב אם הוא טוען את טענתו הראשונה אין לו חזקה ואם הוא מערער בטענה חדשה יש לו חזקה.